

je število učencev začetkom šolskega leta večje, nego ob sklepu leta. — Nastane vprašanje, katero število je merodajno? Ali se mora pri določitvi petletnega povprečnega števila učencev upoštevati največje ali najmanjše število v vsakem posameznem letu upoštevane petletnega razdobja?

Upravno sodišče je dolgo časa zastopalo mnenje, da se sme pri določitvi števila učencev upoštevati samo zaključke šolskih let, pozneje je svoje pravno naziranje izpremenilo in uveljavilo načelo, da je upoštevati vedno večje število učencev tekom vsakega šolskega leta.

Ako preračunamo povprečno število učencev po zaključkih posameznih šolskih let, ne upoštevamo tistih učencev, ki so tekom leta izstopili iz šole. Povprečno število, ki ga preračunamo na podlagi zaključkov šolskih let, podaja povpreček najnižjega števila učencev, ne pa povpreček vseh učencev, ki so obiskovali šolo.

V število učencev vsakega posameznega leta je všteti tudi tiste učence, ki v šolskem letu še le vstopijo v šoloobvezno starost, dalje tudi tiste otroke, ki so tekom leta po končani šolski dolžnosti izstopili iz šole. Nasprotno naziranje je pomotno in brez pravne podlage, zakaj za pouk otrok se mora skrbeti dotlej, dokler so otroci dolžni hoditi v šolo. Za pouk mora biti poskrbljeno tudi v tistem letu, ko vstopi otrok v šoloobvezno starost, oziroma ko izstopi iz te starosti. — Upoštevati se morajo torej vsi otroci, ki so bili v vsakem posameznem letu merodajnega petletnega razdobja dolžni hoditi v šolo. (Razsodba upravnega sodišča z dne 12. maja 1911, št. 5470, B. št. 8246, in z dne 26. oktobra 1911, št. 1141, B. št. 8496).

Za ustanovitev šole, oziroma za določitev upoštevne števila učencev so merodajne dejanske razmere v petletnem razdobju pred ugotovitvijo potrebe nove šole. Izpremembe, ki nastanejo šele po preteku ugotovljenega petletnega razdobja, ne prihajajo v poštev.

Za ustanovitev nove šole merodajni moment se namreč ne sme na ta način ugotoviti, da se dožene individualno tiste otroke, ki bodo svoj čas obiskovali novo ustanovljeno šolo; podlaga za ugotovitev potrebe nove šole je temveč število učencev, ki se je dognalo v preteklem petletnem razdobju. Zakon domneva, da bo ostalo število šoloobveznih otrok tudi v prihodnosti približno tisto, kakor se je dognalo v daljšem razdobju pred ugotovitvijo v razdobju, ki je navadni fluktuaciji prebivalstva podvrženo.

Ako zakon določa, da se mora javna šola ustanoviti, kjer se nahaja po petletnem povprečku vsaj 40 šoloobveznih otrok, je pač samo po sebi umevno, da treba pri preračunavanju števila otrok upoštevati samo tiste dejanske razmere, ki so obstajale v določenem petletnem razdobju glede šoloobvezne starosti, prebivališča in drugih merodajnih podatkov šolskih otrok. — Ako bi upoštevati izpremembe, ki se pojavijo šele po preteku petletnega razdobja, ne bi imeli več petletnega povprečka, ki ga zahteva zakon. (Razs. upr. sodišča z dne 14. junija 1905, št. 6683, B. št. 3634).

Dr. B. S.

Skrb za naraščaj.

Ko gospodari na frontah smrt, po-habljenost in ginevanje, je istočasno prizadeto ljudstvo doma ter je ovirano v svo-

jem stremljenju po izravnavi vojnih posledic. Vojna še ni končana, a vendar se kažejo njene strahotne posledice v vojujočih se državah. Zato ni nič čudnega, da je postalo vprašanje o krepkem zarodu po vseh teh državah najbolj pereče. To vprašanje se bavi s tem, kako nadomestiti milijonske človeške žrtve svetovne vojne. Vlade obračajo svojo pozornost zlasti onim odredbam, ki so pripravne, da podžgo zakonske ljudi k večji plodovitosti.

Umrljivost dojenčkov in zanemarjanje nedorasle mladine so žalostna posledica, ki se pridružuje k že obstoječim okolščinam, kakor pomanjkanje živeža itd. V zadnjih letih se je pojavilo skoraj povsod nazadovanje porodov. Da se prepreči nadaljno padanje porodov, to je največja skrb sociologov. Ali kako naj se to izvede, to je ono težko vprašanje. Na Francoskem so priporočali sociologi že davno pred vojno večjo plodovitost, ali dosegli niso niti najmanjšega uspeha. Ali bo v drugih državah kaj drugače? Plodovitost ni nagon, ki se pojavi kar na povle, temveč odvisna je od socialnih razmer. V deželah z nizko kulturno stopnjo se ljudje bolj množijo, a zato je tudi umrljivost velika; v deželah z višjo kulturo je plodovitost manjša, a obenem tudi umrljivost.

V dunajskem občinskem svetu se je 18. p. m. razpravljalo o umrljivosti dojenčkov v Avstriji, kjer je baje v vsej Evropi najvišje. Pri enem milijonu dojenčkov jih umrje 200.000 na leto. In kaj se je v okoliščini storilo? Ustanovilo se je par prodajalen mleka za te sirotke z več ali manj posrečenem izidom, izdalo par kart za dovoljenje do tega, ki ga uboge matere s težko zasluženimi denarji zmorejo. Vse to pa ima znamenje neke »dobrodelne« naprave, milostne »ponižanosti« dam in »žrtvovanja« — ne pa izvedbe socialne dolžnosti in samoposedi umevne vršitve za človeško celokupnost v korist vzdrževanja in pospeševanja njega naraščaja — najmanj pa je to pečat humanitete.

Vse to pa je še pred vojno močno vznemirjalo podjetniške kroge in socialne politike. Vojna je to vznemirjenje seveda še pomnožila, kar jasno kaže razprava v pruskem deželnem zboru. Govorniki raznih strank so hipoma odkrili svojo socialno vest. Priporočali so kot najboljši sredstvo za omejitev porodov uspešno varstvo za matere in dojenke. Prav tako važne so se jim zdele boljše stanovanjske razmere in pa takšne razmere za delavstvo, da bo v stanu plačevati boljše stanovanja. Dalje so izjavljali, da priznava vlada popolnoma veliko važnost večjega varstva za matere in dojenke. Glavni vzrok padanja porodov pa vidijo v popolnoma izpremenjenem pojmovanju zakona in otroškega blagoslova, ker smatrajo zakonski ljudje otroke za neugodno breme.

Vsi ti govorniki se pa niso dotaknili varstvenih vzrokov teh pojavov, šele socialno demokratični govornik Hirsch je govoril v tem oziru. Hirsch je dejal, da je korenina tega zla v gospodarskih razmerah. Dohodki prebivalstva so se res povisali v zadnjih desetletjih, a podražili so se obenem tudi vsi življenski pogoji. Pri delavskem razredu vpliva močno tudi vedno večji obseg ženskega dela. Skrbeti je torej treba za to, da se povisja zaslužek mož, potem ne bo treba delati ženam, in opravljale bodo lahko svoj poklic, določen jim od prirode. Ker je prav gotovo izključeno, da se omeji žensko delo, zato je treba več socialne politike, nadziranja stanovanj, varstvo dojenčkov, strogo nadziranje družin, ki sprejemajo otroke na rejo, pomoč nosečim ženam itd. Pri ženah imo-

vitih krogov igra veliko vlogo pri omejitvi porodov komodnost in napredujoča nenravnost.

Dojenček potrebuje poleg mleka tudi primerno vzgojo in skrbnost, svetlobo in zrak. Skandalozna in nezdrava stanovanja po zanemarjenih ljudskih kasarnah pa podavijo morda še več otročičev, kot pa samo pomanjkanje materinega in drugega mleka. Pomanjkanje v preživljanju pri nosečih delavkah ter težko delo v industrijskih podjetjih pa občutno vpliva pri razvoju otrok v materinem telesu. Ko ginevajo žene in izmzgavajo svoje moči, ginevajo in pešajo tudi otroci doma.

Večji otroci so pa še manj pod nadzorstvom kot sploh. Oče na bojišču ali pa pri 12-urnem delu, mati istotako ali pri delu, ali pa pol dne izven doma, ko leta za živili krog prodajalen in ure in ure čaka, da dobi ono bore malo živeža za hrano. Nerazumljiva modrost z zapretjem šol in poldnevnikom poukom je tudi v zvezi, da šoloobvezna mladina pohajkuje in v teh važnih časih čas zapravlja.

Ne upoštevajoč nedostatke že pri večji mladini, ki se izprija zaradi pomanjkanja nadzorstva po starših in svoje zdravje kvari na vse mogoče načine, pridejo policijske odredbe posebno pri šolskih, osobito pri lačnih, katerih število ni majhno, do neveljave, istotako tudi policijski zapor in sodne obravnave. Tukaj je na mestu samo: lakoto utolažiti in deco v njenem prostem času spraviti korporativno pod nadzorstvo! Pa ne kot za kaznen ali omejenosti v njih prostosti, temveč kot v ljubkem občevarju z njimi. Teh par naprav pa ne zadostuje. Brezplačna jed šolskih otrok in njih oskrbovanje je koristnejše nego tisoč paragrafov; le tako ravnanje uspešno odvrne otroke od preteče propalosti, ko vojna indirektno grozi ravno nižjim slojem.

Dejstvo dokazuje, da ako je kje kaj dobre volje in energije, se da lahko in uspešno storiti mnogo. Ko se deluje v korist vseh naprav, naj se ne prezre, da je tudi tu temelj naprave, katere sad bi obilo obrodil. Pravilno vzgojevanje mladine in reševanje ubogih otrok je naloga, preko katere se ne sme. Dokler pa otrok strada in trpi pomanjkanje, do tedaj so pa paragrafi in odredbe kakor žarek v vodo.

Po »Delavcu«.

Književnost.

OBVESTILO NAROČNIKOM

»ZVONČKA«.

Papir za »Zvončka« je s 6. številko pošel. Nov papir je bil naročen že meseca januarja, a ga do danes še ni. Na naše urganje je došlo od tvornice poročilo z dne 25. maja t. l., da papir odpošljejo v šestih tednih, t. j. sredi julija. Za prevoz papirja se rabi v sedanjih razmerah najmanj 14 dni, torej ne pride naročeno blago v tiskarno pred koncem julija. — Zaradi tega je izključeno, da bi izšla 7. številka »Zvončka« v rednem terminu; zato pa izideta 7. in 8. štev. skupaj začetkom avgusta. — Vladajoče razmere so jačje, nego je naša dobra volja. To naj »Zvončkovi« naročniki prijazno vzamejo na znanje.

Uredništvo in upravništvo.

V »Edinosti« piše A. G. o »Zvončku«: Pred mano leži zadnja štev. »Zvončka« — lista s podobami za slovensko mladino, last »Zaveze jugoslovanskega učiteljstva« — v katerem nahajamo lepo skupino naše tržaške nadbudne mladine, za katero moramo skrbeti sami in edino mi sami vkljub vsem človekoljubnim in mladino-

ljubnim napravam! Zakaj za te malčke, katerih očetje so skoro vsi na bojnem polju, se nihče ne misli resno zanimati. O, to je samo malenkost del našega bodočega roda! — Kam sem vendar zašla! A ta pestra slika, ki jo zrem pred seboj v »Zvončku«, mi je narekovala te trpke, a žal, prerisane besede! Namenila sem se opozoriti svoje tovarišice-matere na ta res preizvrsten list. V njem dobi naša ljudsko-šolska in tudi večja mladina zdrave, tečne duševne hrane na izobilje. — List izhaja že 17. leto in si je kot list te stroke pridobil vso simpatijo občinstva. Z nasladdo ga čitajo tudi odrasli, otroci ga pa sprejemajo kot vsakomesečen dar. V njem najdemo odlične pesnike: Davorinova, Rapeta, Žgurja, Gangla, J. Lebana, Vandota in druge. V pripovednih spisih pa: Cveto-mirskega, Borisova, Trošta itd. Nadalje imamo poučne spise, za temi »pouk in zabavo«, kjer je tudi kotiček g. Doropoljskega. Kratke in zanimive crtice in dogodki, besedne uganke, zastavice v podobah, rebusi, geometrične naloge; vse to je koristno za bolj odrasle otroke, ker jim bistri um, jih navaja k razmišljanju in obenem tudi zabava. V kotiček g. Doropoljskega pa se zatekajo še tako majhni, komaj za šolo godni otroci, kjer opisujejo svoje križe in težave v šoli ali zunaj nje. Ta piše pismo in pripoveduje, da je izgubil dobro mamico, drugi zopet toži kaj sličnega, tretji se veseli kake dobrote itd. Ta kotiček je pravo veselje otroku. Zato tudi čitamo v pismih, da jim je »Zvonček« v pravo veselje in da komaj pričakuje novega zvezka. Ali koliko je otrok, ki še nimajo tega zanimivega lista! Zato opozarjamo starše, da po možnosti store otrokom to veselje in jim naročijo »Zvonček«. Videli bodo, kako ga bodo otroci radi čitali in se veselili slik in drugih zanimivosti. Res, da so časi preresni in skrbipolni, a vendar je še mnogo družin, ki bi lahko utrpele naročnino 5 K na leto. Saj bo ta denar jako dobro naložen v naši bodoči generaciji.

Srednješolske vesti.

MIHAEL ZAVADLAL

Dne 12. t. m. je umrl z Zadru naš rojak, dvorni svetnik in nadzornik srednjih šol v Dalmaciji, Mihael Zavادلal. »Narodni List« piše, da je bil pokojnik izvrsten profesor. Napisal je več raznih jezikovnih študij. Kot nadzornik je zahteval red in disciplino, ali dčila ga je dobra nray in plemenito srce. To je odgovarjalo njegovim mehki slovenski naravi. Kjer je mogel, je storil dobro toliko profesorjem, kolikor dijakom. V družabnem občevarju je bil izredno ljubezniv. Srečen je bil, če je mogel komu napraviti uslugo. Bil je dober Slovenec, čutil rodoljubno, a v Hrvatih je videl brate, pa je zato smatral Dalmacijo kot del svoje ožje domovine. Še kot dijak na vseučilišču je bil duša slovenskih dijaških društev. V svoji rodovini je bil najnežnejši in najvzorniji soprog in oče. Odlikovan je bil z redom železne krone III. r. in s komendo sv. Silvestra. Pokojni dvorni svetnik Zavادلal je bil doma iz Gorjanskega. Gimnazijo je absolvirjal v Gorici, a vseučilišče na Dunaju. Usposobil se je za profesorja klasične filologije, slavistike, pedagogike, filozofije ter nemškega in hrvaškega jezika. Kot suplent je služboval tudi na državnem gimnaziju v Trstu. Leta 1885. je bil imenovan za profesorja v Pazinu, kasneje v Celju, kje rje bil več let šolski nadzornik. Leta 1895. je prišel v Dalmacijo kot ravnatelj gimnazije v Du-

zni, mu je žal dejanja in je voljan pred vso vasjo prositi Vendulko odpuščanja. Vendulka pa na drugi strani užije v gozdu med divjimi pastirji toliko strahu, da bi prav rada dala Luki poljub, naj bo, kar hoče, da bi bilo le že enkrat zopet vse dobro. Stari pastir Matovš zato nima mnogo opravka s spravljenjem zaljubljenecv: Vendulka poljubi Luko in v splošnem veselju konča opera. —

Kakor ono »Prodane neveste«, tako je tudi dejanje »Poljuba« vzeto iz češkega kmetijskega življenja. Vendar je med njima razlika. Dočim tiči komika »Prodane neveste« v osebah (Kecal, Vašek), v »Poljuba« komičnih postav sploh nimamo, pač pa le komične situacije, kar je zahtevalo docela svoj slog. Smetana ni v dveh svojih operah enak: vsaka je zase nekaj posebnega. V dejanju »Poljuba« so predvsem zanimivi narodni običaji, snubitev, pripovedka o mrtvi materi, ki obiskuje svoje dete, ter pastirška romantika. Delo samo je eno najcelotnejših in enotnejših sploh. Dočim so imele prejšnje Smetanove opere med zaključenimi glasbenimi točkami opleteno prozo, je »Poljub« prva njegova opera, komponirana skoz. Glasba

je prekrasna, sveža, prirajena in popolna, da z nedoljivo silo očara poslušalca. Trdijo, da je bilo tako dejanje kot je prvo »Poljuba«, redkokdaj napisano. Vzrok je iskati tudi neke drugje.

Smetana je »Poljub« napisal že, ko je bil gluhi. Nesreča ga je potrla. Zaupal pa je v lastno moč, delal je z veseljem in dokončal opero tekom pol leta. Dirigirati je, žal, sam ni mogel. Da so na premiero rojaki čakali nestrpno, je razumljivo. Kaj jim je napisal gluhi umetnik? Pod vodstvom Adolfa Čeha je »Poljub« dosegel znamenit uspeh. Že po inerti je ploskanje pričalo o veselju, da je ostal Smetana narodu ohranjen. Bil je to triumf genija nad kruto usodo. Smetana jo je premagal. —

Pri uprizeritvi cikla Smetanovih oper v maju na »Narodnem divadlu« v Pragi sem imel srečo slišati tudi »Poljub«. Glavni dve vlogi sta pe'a dva umetnika odličnih vrlin: Vendulko Kamila Ungrova, Luko znani češki izvrstni tenorist Otokar Mařak. Pripravila sta operi velik uspeh. Pa tudi vsi drugi sodelujoči, zlasti pa mnogoštevilni orkester, so ostali na višini popolnosti, saj je »Narodni divadlo« eno

največjih evropskih gledišč. Dirigiral je šef opere, skladatelj »Psoglavcev« Karel Kovařovic, najboljši Smetanov dirigent.

Ob uživanju nesmrtnih Smetanovih del sem vselej z žalostjo mislil na naše deželno gledišče v Ljubljani, ki je svoj čas — če se ne motim — poleg »Prodane neveste« in »Daliborja« uprizarjalo tudi »Poljub«.*) Kam smo Slovenci sedaj prišli? Kdo nas je privedel tako daleč? Kje so naše nekdane lepe glediške sezone? — Nekeč bo vojne gotovo konec — z našo zmago! Morda pride do takrat tudi spoznanje. Odprla se bodo vrata našega gledišča svojemu pravemu namenu, in naša dolžnost bo, gojiti Smetano, propagirati uprizarjanje njegovih krasnih del, kar gotovo zasluži!

V Pragi, 20. junija 1916.

Zorko Prelovec.

MOJI UPI.

Jaz vrtec sem imel krasan. z najlepšim cvetjem nasejan, lepota cvetk je in njih rast le v radost bila mi in čast

A toča se ondan na moč na vrt je vsula moj cvetoč: zdaj strto cvetje je krasno, po njem solzi se mi okó...

Pa saj to vrt ni bil krasan, z dehtečim cvetjem nasejan, to mojih upov bil je vrt, ki zdaj je opustošen, strti!...

Janko Leban.

Peklo v srcu.

Oh, dolgo, dolgo že je let, kar nosim v srcu jaz — peklo: sicer mi ne verjame svet, ne sluti tega nikedó.

Saj v družbi večkrat se smejim, se šalim, pojem, sviram jaz, da družbo vso razveselim, da gostom vsem je kratek čas.

A kdor bi videl mi v srcu in gledal v njem obup bi moj; kdor moje bi poznal gorje: izjokal bi se nad menoj!...

Janko Leban.

brovniku. A leta 1898. je bil imenovan za šolskega nadzornika za srednje šole in je to službo vršil do konca svojega blagoslovljenega delovanja — do smrti. — Bodi vrlenu slovenskemu možu ohranjen blag spomin!

Naša vlada za naše Italijane. V februarju 1916. je naše notranje ministrstvo ustanovilo s svojimi sredstvi na Dunaju za srednješolce italijanske narodnosti, ki so begunci, pa so prejeli kot taki državno podporo, konvikt, ki se nahaja pod strogo pedagoško upravo, podrejen pa je centrali za oskrbo beguncev. Gojenci tega konvikta se vzdržujejo na državne stroške ter morajo po izbiri roditeljev pohajati v zavod z italijanskim učnim jezikom (Rainegasse) ali ako znajo nemško, kako srednje šolo z nemškim učnim jezikom. V prvem slučaju so oproščeni šolske takse, v drugem jo plača država, ki jim preskrbi tudi potrebne učne knjige. V konviktu je praznih še 120 mest. Sprejemajo se v prvi vrsti gimnazijalci ali realci, ki so brez staršev ali so pobegli brez staršev. Prošnje se pošiljajo centrali za vojne begunce, Dunaj, II., Zirkusgasse 5, potom političke ali redarstvene oblasti.

Padel je na italijanskem bojišču nadporočnik dr. Tomaž Sušnik, bivši profesor na mariborski gimnaziji, koroški rojak.

V domovino se je vrnil iz ruskega ujetništva prof. Rudolf Grošelj.

Priljubljeni tečaj za italijanske učiteljske kandidatinje. V Gradcu je že otvorjen priljubljeni tečaj za zrelostne izpite za Italijanke, ki so absolvirale v šolskem letu 1914/15 tretji tečaj učiteljstva. Pouk je sprejel kolegij srednješolskih profesorjev, vrši se v mestni šoli za italijanske begunce. Tečaj bo trajal do konca septembra. Ubožnejše kandidatinje bodo dobivale mesečno podporo 30 kron. Ravnateljstvo je poskrbelo, da dobe kandidatinje za 56 kron na mesec hrano in stanovanje. Prošnje je pošiljati na »Ravnateljstvo ljudske in meščanske šole z italijanskim učnim jezikom v Gradcu, Schön-augasse 1.« Ali ni Slovencev nikjer več na svetu?!

Kranjske vesti.

—r— **Na tirolskem bojišču** sta padla prve dni junija abiturient praporščak Jernej Tavčar iz Stare Loke in učiteljski pripravnik Otmar Črne. Tavčar se je pred smrtjo junaško udeležil naskoka na važno postojanko v Italiji in je bil predlagan za odlikovanje. Pa že 9. junija ga je zadela v spanju laška granata. Pokopan je na Italijanskem v Pedescali, severno od Arsiera.

—r— **Tovariš Janko Leban**, doslej živeč kot učitelj-voditelj v pokoju v samoti in osamelosti v Bukovici nad Škofjo Loko, je imenovan za voditelja trirazredne ljudske šole in za organista v Kostivnici (p. Podplat) na Štajerskem. Na stare dni mu vsaj ne bo treba — stradati. — Deželni odbor goriški izda njegovo »Svetogorsko«, ki ji je prisodil 200 K nagrade. Vsaj žarek solca na večer življenja! Čestitamo!

—r— **Mobiliziranim učiteljem-samcem** se šteje 25% draginjska podpora od polovične temeljne plače z veljavnostjo od 1. maja 1916 dalje.

—r— **Umrila** je v Vrhovčevi ulici št. 9 v Ljubljani Milica Froulikova, stara 18 let. Pokojnica je bila med najmarljivejšimi gojenkami ljubljanskega c. kr. učiteljstva.

—r— **Učitelji in uradniki** nujno prosijo c. kr. deželno vlado, naj bi se jim povrnilo stroški, ki so jih imeli lansko jesen kot komisarji pri popisovanju žitnih in krompirjevih zalog.

—r— **Iz ljudskošolske službe.** Namesto vpoklicanega učitelja Leona Pibrovca je nastavljen kot suplentinja na Jesenicah bivša suplentinja v Vodicah Marija Žerjavova. — Namesto vpoklicanega nadučitelja Antona Lovšeta bo suprirala na ljudski šoli v Podbrezjah poizkušena kandidatinja v Ljubljani Judita Spihalova. — Kot prov. učiteljica na petrazrednici v Škofji Loki je nastavljen bivša poizkusna kandidatinja v Ljubljani Marija Lukanova. — Poizkusna kandidatkinja Helena Potočnikova pride kot suplentinja na ljudsko šolo na Bledu. — Namesto obolev. učiteljice Marijane Potočnikove bo suprirala na ljudski šoli v St. Vidu pri Vipavi bivša suplentinja v Ložicah Jožefa Blumauerjeva.

—r— **Ranjen** je bil 4. t. m. popoldne na severnem bojišču med bojnimi gromom v protispopadu enoletni prostovoljec četovodja tovariš Andrej Kenič iz Slavine pri Postojni.

—r— **Draginjska doklada učiteljstvu.** Deželni odbor je sklenil na svoji seji dne 24. t. m.: S 1. julijem 1916 se izplača vse-

mu dejanskemu službojočemu učiteljstvu na Kranjskem enkratna draginjska podpora v isti izmeri, kakor s 1. marcem t. l. Za otroški priboljšek pridejo v poštev vsi do dne 31. julija t. l. rojeni zakonski otroci.

— S 1. julijem 1916 sprejmo enkratno vojno draginjsko podporo vpokojeni učitelji v isti izmeri, kakor aktivno učno osebje, vključno priboljška za nepreskrbljene zakonske otroke do 18. leta. Od vpokojenih učiteljev prejmo draginjsko podporo le tiste, ki dokažejo samski stan. Enako podporo prejmo učiteljske vdove, ki prejemajo vdovsko pokojnino in učiteljske sirote s konkretnimi, odnosno sirotinskimi pokojninami. Za učiteljske sirote, za katere se izplačujejo vzgojevalni prispevki, se pa izplača priboljšek po 15 K.

Štajerske vesti.

—š— **V Vojniku** je umrl po daljši bolezni Rudolf Kvas, akademiški učitelj sabljaštva in telovadbe v Budimpešti, star 50 let. Bil je nekoč gojenec mariborskega in pozneje graškega učiteljstva in je zbog svojega visokega, prožnega stasa, kremenitega značaja in svojih tovariških vrlin učiteljstvu iz one dobe v dobrem spominu. Svoj poklic je izvrševal v ogrski prestolnici blizu 25 let. Od tamkaj je redno zahajal na počitnice v svojo ljubljeno domovino, v lepi Vojnik. Pred dvesta letoma se je ustalil na svojem domu, bilo mu je prevzeti lepo, sredi trga ležeče posestvo in obrt po svoji oboleli materi. Bivajoč v tujini, ni nikdar pozabil, katere gore list je, kakor ni nikdar prikrival svojega poštenega mišljenja. Štel je zato mnogo prijateljev tu in v tujini, ki so izgubili z njim temperamentnega družabnika in zanesljivega tovariša, katerega beseda je držala kot pismo in pečat. Ob izredno številni udeležbi od blizu in daleč, da, celo iz Budimpešte, so prišli, da ga spremijo k zadnjemu počitku in s cvetjem ovenčajo njegovo gomilo. Šel je, zapuščajoč togujočo mater in obupano soprogo. Slava njegovega spomina! V nas živis mož kremenit in zvest!

—š— **Umril** je dne 8. t. m. nadučitelj Emil Rupprieh v Radovanju pri Mariboru. R. i. p.!

—š— **Težko ranjen** je bil na italijanskem bojišču poročnik Jos. Herguth, učitelj v Šmartnem ob Paki na Štajerskem. Ranjenec leži v bolnišnici »Rotes-Kreuz-Spital Rudolfinenhaus« na Dunaju.

—š— **Skrajna osirokevost.** Kakor čitamo v graških listih, sta te dni devetletna dečka na nekem vrtu v Schützenhofovi ulici iz gnezda vzela 4 mlade, žive kose, jim iztrgala peruti, jim iztaknila oči ter jim razparala telesce. Eden dečkov je kar hladnokrvno priznal to grozodejstvo... Strašno!

—š— **Naknadno odlikovanje.** Ob tirolski fronti padli tovariši Fr. Čater — glej 1. in 12. štev. let »Učit. Tov.« — je bil naknadno odlikovan s srebrno hrabrostno kolajno 2. reda.

—š— **V »Tednu Rdečega križa«** od 30. aprila do 7. maja t. l. se je nabralo v vojnopomožne svrhe glasom oficialnega razglasa v okraju Celje okolica znatna vsota 21.712 K 76 vin. — To je pač spet pripisati na rovaš trudu vrliga našega ljudskošolskega učiteljstva!

—š— **Ojačeno nadziranje mladine.** C. kr. štaj. namestnija je izdala dne 28. apr. t. l. odredbe, glasom katerih naj bi se kolikor toliko omejila, odnosno odpravila osirokevost (podivjanost) mladine. Zlasti pa se te odredbe tičejo šolske mladine, ki glede nje vedenja i. dr. na javnih prostorih po — mestih. V Gradcu pa varnostna straža zaradi nje mnogostranskega zaposlenja ob sedanjih vojnih odnošajih ne more več dostojno nadzirati razuzdane mladine. Policijski mestni urad za mladinsko oskrbo se je torej tozadevno obrnil do oddelka mestnega okrajnega sodišča za varstvo mladine ter dosegel, da bo ta mestni varnostni straži pomagal pri nadziranju mladostnih izprijencev na javnih prostorih, kot ulicah, šetališčih, kopačičih, zabaviščih i. dr. — Bi bilo drugod tudi poročati v posnemanje!

Koroške vesti.

—k— **Iz Celovca.** Na iniciativo učitelja Leona Pibrovca z Jesenic se vrši na športnem prostoru dne 9. julija t. l. že tretja nogometna tekma v prid »Rdečega križa«. To pot tekmuje vojaško moštvo iz Celovca proti moštvu iz Gradca. Sodeluje etapna godba.

—k— **Ravnateljstvo goriške trgovske šole** se nahaja sedaj v Celovcu, Neue Weltgasse 10. Ravnatelj prof. E. Jordan stanuje pod istim naslovom.

—k— **Umrila** je v Celovcu 18. t. m. gospa Josipina Apihova, vdova po znanem slovenskem profesorju Jožefu Apihu, v 62. letu svoje starosti.

—k— **Iz koroške učiteljske službe.** Za definitivno učiteljico v Sirmici je bila imenovana pomožna učiteljica Katarina Vertotova istotam. — Trajno je vpokojena na lastno prošnjo učiteljica Zofija Kodričeva v Vratih.

Goriške vesti.

—g— **Spomenik nadvojvodi Jožefu.** Dne 10. t. m. so zborovali v Komnu v občinski pisarnici vsi župani sežanskega političkega okraja pod vodstvom g. c. kr. okrajnega glavarja dr. Velčka in to zaradi postavljenja spomenika nadvojvodi Jožefu. — Namen sestanka je bil ta, da so se župani pomenili med seboj o vsoti, ki jo bodo občine prispevale v ta patriotični namen. — Potem se je konstituiral definitivni odbor, ki bo vodil vse delo. Na predlog g. glavarja so bili izvoljeni: Anton Abram, župan v Tupeljah pri Kobjiglavu, predsednik; Jos. Strekelj, šolski voditelj v Komnu, tajnik; Ig. Valentinčič, dekan v Komnu, blagajnik. Poleg teh je bilo izvoljenih še nekaj županov onih občin, ki leže tik ob italijanski fronti. Delo se je začelo.

—g— **V ruskem ujetništvu je umrl.** Iz Rusije je dospela vest, da je tam umrl Stanko Čibej, uradnik c. kr. višje sodnije v Trstu, ujetnik Przemyslske trdnjave in edini sin Edmunda Čibeja, nadučitelja v pokoju v Lokavcu. — Naše sožalje!

—g— **Ranjen** je bil 4. t. m. popoldne na severnem bojišču med bojnimi gromom v protispopadu kadetni aspirant tovariš Vekoslav Črnigoj od Sv. Križa na Vipavskem.

Tržaške vesti.

»V KRALJESTVU PALČKOV.

V nedeljo, 4. t. m., so uprizorili v našem »Narodnem domu« tovariša Ribičiča bajko v 3 dejanjih »V kraljestvu palčkov«, ki je nje pevskim točkam napisal godbo tovariš Ivan Grban. Delo samo je torej zraslo izpod rok dveh naših tovarišev. Izvajala ga je mladina CM šol, naštudiralo pa učiteljstvo istih učnih zavodov. Torej vseskozi naše delo, ki je bil njega čisti dohodek namenjen vojnopomožnim svrham.

Josip Ribičič je že znan našemu občinstvu po svojih mladinskih spisih, ki jih preveva dobro poznavanje otroške duše, otroškega pojmovanja, in ravno to velja tudi o njegovem »Kraljestvu palčkov«. — Učitelj, ki uči pripovedovaje, v sliki in priliki, uverjen, da ga bodo otroci umeli in si sami ustvarjali nadaljne pojme, ker jim njegove slike in prilike dajejo vso podlago zato. Okroo pojma »mamice« je nanizal z neprisiljeno, tupatam celo s precej žgoče sarkastično drastično krive pojme o ljubezni, sreči in zakladu in je tako pokazal otroku tako čisto in jasno sliko prave ljubezni, prave sreče, pravega zaklada, da mora otrokova duša vzkipeti v ljubezni in sreči, da ima tak neprecenljiv zaklad, svojo »mamico«. V tehničnem oziru bi bilo treba tupatam še nekoliko pile, zlasti v tretjem dejanju, kjer je premalo izražena tragika v zmoti palčkov, da jim je kraljica umrla. Tu je treba močnejših barv, drugače je končni zasmejujoči nastop vil nekoliko nepojmljiv. Sicer bi pa ta nastop tudi lahko popolnoma izostal. Krivda palčkov, ki so si želeli kraljice in so ji hoteli z vsemi mogočimi sredstvi pribaviti celo mamico, po kateri je edino hrepenela, vendar ni tako velika, da bi jo bilo treba vrhu vsega še kaznovati z zasmehom, ki nikdar ni lep. Drugače pa je delce reš dobro. Dosti hitro, krepko se razvijajočega dejanja, ki ne utruja gledalca. Jezik lep in gladek, primerjen otroškemu mišljenju.

Pevske točke je uglasbil učitelj Ivan Grbec, mlad glasbeni talent, ki je pokazal tu, da se mu odpira lepa bodočnost na glasbenem polju. Najboljši točki se nam zdite »uspravanka« in pa »žalna koračnica«. Glasba je očitno komponirana za orkester, in zato tudi klavir in harmonij ne prihajata prav do veljave. Pri nedeljski uprizoritvi je bilo to še tem občutnejše, ker je bila dvorana naravnost nabito polna in je bilo občinstvo tako nemirno, da klavirja in harmonija skoraj ni bilo čuti. Vsekakor bi želeli slišati stvar z orkestrom, ako pa to ni mogoče, bi pa opozorili prireditelje na potrebo, da poskrbe za reditelje v dvorani, ki bi skrbeli za to, da bi bilo občinstvo nekoliko mirnejše. Kakor pa že rečeno, smo čutili tudi iz onega, kar smo čuli, da gre skladatelju vse priznanje na tej njegovi ustvaritvi.

Izvajalci v igri so bili nčenci in učenci naših CM šol. Posameznih imen ne bo-

mo navajali, temveč pravimo splošno, da zaslužijo vsi najodkritosrčnejšo pohvalo, pa naj je že potem preskrbena mala »Anica« — palčkov nesojena kraljčica, ali pa izborna pevka »prva vila«, odločni in zapovedljivi »kralj«, nagajivi, pametni nespametni »norček«, ki je tudi prav ljubko zapel svojo pesemco o pečenici, silno modro premišljujoča »svetovalca«, »vratar«, »traže«, vse »vile« in »palčki«. Pra vpo-sebe naj pohvalimo zbor »vil«; no, pa tudi »palčki« so se dobro odrezali s svojo »Ura, bije«. Nastop vil je bil insceniran prav lepo; le v melodramu bi se nam zdelo slikovitejše, ko bi vile ne sedele nantleh, temveč tvorile žive skupine. V tretje mdejanje je treba tragiko — kakor smo omenili že glede besedila — tudi scenično izraziti veliko močnejše. Kakor strela z jasnega b imoralo zadeti kralja in palčke spoznanje, da je kraljica mrtva, in nato slediti izbruh splošne žalosti, ki imej naniresničnejši izraz v »norčkovem« odhodu.

Tov. učiteljci Pavli Hočvarjevi, ki je urila otroke v igri, bodi šopek cvetic, ki o ga ji izročili, vaj majhen znak priznanja za njen trud, dočim pa naj ji bo lepi uspeh igre najlepša zahvala, prav tako kot tovarišu učitelju Mahkoti za glasbeno stran prireditve. Isto velja tudi za tovarišico učiteljico Kersnikovo, ki je izurila »vile« za njihov nastop, tov. učiteljema Waschtetu in Petrovcu pri klavirju, oz. harmoniju, tov. učiteljici Hartmanovi ter tov. učiteljem Engelmannu, Katniku in Ribičiču, ki so skrbeli za ureditev odra in drugo.

Kakor smo že rekli, je bila dvorana nabito polna, da jo je bilo veselo gledati; posebno tedaj, ko je ob sviranju cesarske pesmi, s katero se je pričela prireditev, vse stalo. Toliko ljudi že dolgo časa ni videlo naše gledališče. Občinstvo je posamezne točke kar najživahneje odobraval, in videti je bilo, da je v resnici uživalo, gledajoč dogodke na odru.

Zaključujoč poročilo o tej izborni uspehi prireditvi, naj rečemo le še eno: slovenski Trst je lahko ponosen na svoje CM šole, na svoje CM učiteljstvo, ki ne šteti ne z delom ne s trudom, da pokaže svetu, da smemo mi tržaški Slovenci, da sme naša velika, dobra mati Slovenija z zaupanjem gledati v bodočnost svoje slovenske mladine ob sinji Adriji, v svojo bodočnost!

—t— **Doprni kip cesarice Elizabete** so 10. t. m. ob navzočnosti najvišjih civilnih in šolskih dostojanstvenikov odkrili na vrtu dekliske ljudske in meščanske šole v ulici Madonna del Mare v Trstu, ki nosi ime nezabne pokojne cesarice.

—t— **Pevska-glasbena prireditev**, ki jo je priredila slovenska ljudska šola v Vrldi pri Sv. Ivanu v nedeljo 12. junija v korist »Rdečemu križu« (skladu za vdove in sirote), se je v vsakem pogledu izvajala tako izborna, da dela res čast svetoivanski šoli. Človek bi res ne pričakoval, da se more v takih časih, ko je pouk zaradi razmer precej nereden, prirediti kaj tako srečnega. Seveda je bilo treba mnogo, mnogo truda, ali vztrajnost svetoivanskih učiteljev in učiteljic je premagala vse ovire. Dijaški orkester je izvajal pod vodstvom učitelja Požarja vse točke tako precizno, da smo bili prav iznenadeni. Petje je vodil učitelj Trobec z njemu lastno skrbjo in vztrajnostjo. Petje je bilo lepo ubrano in, kolikor se pač da s takim materialom, dobro niansirano. Občinstvu je jako ugajalo, osobito pa »Dolenjska«, ki so jo morali ponoviti na obče zahtevanje vkljub dolgemu programu. Vse lepe zборе v slavošpevu »Habsburški rod« so peli učenci prav lepo, dasi so nekateri teh zborov zaradi visoke leže precej težko izvedljivi. Štokovo »Boj za dom« je deklamirala učenka Veronika Mlačeva z občutkom in pravim poudarkom. Ravnotako Pagliaruzzijevo »Snidenje«, ki ga je deklamirala Vida Godina, in deklamacije iz slavošpeva »Habsburški rod« so bile dobro naštudirane. — Mnogo veselosti je vzbudil v nas znani neznane, ki je spisal in uglasbil kuplet »Rad bi šel tja na bojišče«. Pel ga je Ivan Kocjančič, da smo ga prav občudovali. V raznih variacijah si malček želi na bojišče, a ker je »majhen le možak, ne more biti vojak«, sedeti mora v šoli na trdih klopetih, doma pa jesti polento in pomagati materi lupiti krompir. Naposled ugane modro, da »prepozno prišel sem na svet«! Menimo, da je bil tudi materialni uspeh povoljen, saj je bil obširni vrt »Nar. doma« poln. Med posetniki koncerta smo videli poleg svetoivanskega župnika in kaplana deželne šolskega nadzornika Matejčiča in okrajnega šolskega nadzornika Nekermana.

—t— **Dvorazredni zasebni slovenski trgovski šoli v Trstu** je minister za uk in bogočastje podelil pravico javnosti za šolsko leto 1915/16.